

Ćwiczenia dziewiąte, dziesiąte i jedenaste: Konkurencja doskonała, konkurencja monopolistyczna, oligopol, monopol

Rynek doskonale konkurencyjny to taki rynek, na którym zarówno sprzedający jak i kupujący uznają, że ich działania nie mają wpływu na poziom ceny rynkowej.

W konkurencji doskonałej *utarg krańcowy jest równy cenie*. Krzywa popytu, na jaką napotyka przedsiębiorstwo jest *pozioma linia prosta*.

W konkurencji doskonałej **krótkookresową krzywą podaży** przedsiębiorstwa jest krzywa SMC powyżej punktu, w którym SMC przecina najniższy punkt krzywej SAVC.

Cena P jest nazywana **ceną zamknięcia**, jeżeli jedynym sposobem na zmniejszenie kosztów przedsiębiorstwa przy cenach niższych niż P jest zamknięcie przedsiębiorstwa. Cena zamknięcia P to cena, w której SMC przecina się z SAVC.

W konkurencji doskonałej **długookresową krzywą podaży** przedsiębiorstwa jest część krzywej LMC położona powyżej krzywej LAC.

Kiedy zysk ekonomiczny wynosi zero, mówimy, że przedsiębiorstwo osiąga **zysk normalny**. Jego zysk księgowy pokrywa wówczas koszt alternatywny kapitału i czas właściciela.

Wejściem nazywamy podjęcie produkcji w gałęzi przez nowe przedsiębiorstwa.

Wyjściem jest opuszczenie gałęzi przez działające firmy.

Przedsiębiorstwo krańcowe w gałęzi nie osiąga zysków i nie ponosi strat. Można powiedzieć, że jest to „ostanie” przedsiębiorstwo, które weszło do gałęzi. Więcej przedsiębiorstw już się w niej nie zmieści – kolejne będą ponosiły straty.

Gałąź w której panuje **konkurencja monopolistyczna** składa się z wielu przedsiębiorstw, wytwarzających produkty będące bliskimi substytutami. Każde z przedsiębiorstw ma ograniczoną możliwość wpływania na ceny własnych produktów.

W przypadku konkurencji monopolistycznej równowaga długookresowa przedsiębiorstwa ustala się w punkcie styczności, tj. w miejscu, w którym krzywa popytu (na produkty danego przedsiębiorstwa) styka się (tylko w jednym punkcie) z krzywą AC przy wielkości produkcji dla której MC równa się MR. Wówczas każde przedsiębiorstwo maksymalizuje swój zysk księgowy (normalny), lecz nie osiąga zysków nadzwyczajnych i nie ponosi strat. Nie ma dalszych wejść do gałęzi ani wyjść z niej.

Wynika to z faktu, że jeśli jakieś przedsiębiorstwo osiąga zysk, to w gałęzi mogą pojawić się nowe przedsiębiorstwa, które będą przesuwając krzywą popytu na produkty tego pierwszego w lewo. Aż do momentu, w którym zysk ekonomiczny spadnie do zera.

Oligopol jest gałęzią, w której działa niewielu producentów. Każdy z nich ma świadomość, że jego sytuacja zależy od działań konkurentów.

Zmowa monopolistyczna ma miejsce wtedy, gdy członkowie oligopolu dogadują się i wspólnie ustalają taką cenę, jaką ustanowiłby monopol.

W modelu oligopolu autorstwa **Cournota** każde przedsiębiorstwo uznaje wielkość produkcji innych przedsiębiorstw za daną. Cenę wyznacza rynek.

W modelu oligopolu autorstwa **Bertranda**, wszystkie przedsiębiorstwa za dane uznają ceny ustalone przez konkurentów. Cenę wyznacza sprzedawca.

W modelach Cournota i Bertranda mamy do czynienia z grą. Rezultatem gry jest tzw. **równowaga Nasha** – zestaw strategii (czyli np. wielkości produkcji w przypadku oligopolu Cournot lub ceny żądane przez poszczególne firmy w przypadku Bertranda) o właściwości takiej, że żadnemu z graczy (czyli firm na rynku) nie opłaca się zmienić swojej strategii.

Niektóre modele oligopolu zakładają, że przedsiębiorstwo napotyka **złamana krzywą popytu** na swoje produkty. Jeżeli bowiem uczestnik oligopolu zmniejszy ceny, pozostałe firmy również mogą zmniejszyć swoje ceny, w związku z czym zapotrzebowanie na produkty inicjatora tych zmian wcale nie wzrośnie znacząco. Z kolei jeśli przedsiębiorstwo zwiększy cenę, wówczas pozostałe mogą pozostać przy swojej cenie korzystając z tego, że klienci inicjatora będą przerzucać się na tańszych dostawców. Tak więc mały wzrost ceny może doprowadzić do gwałtownego spadku zapotrzebowania.

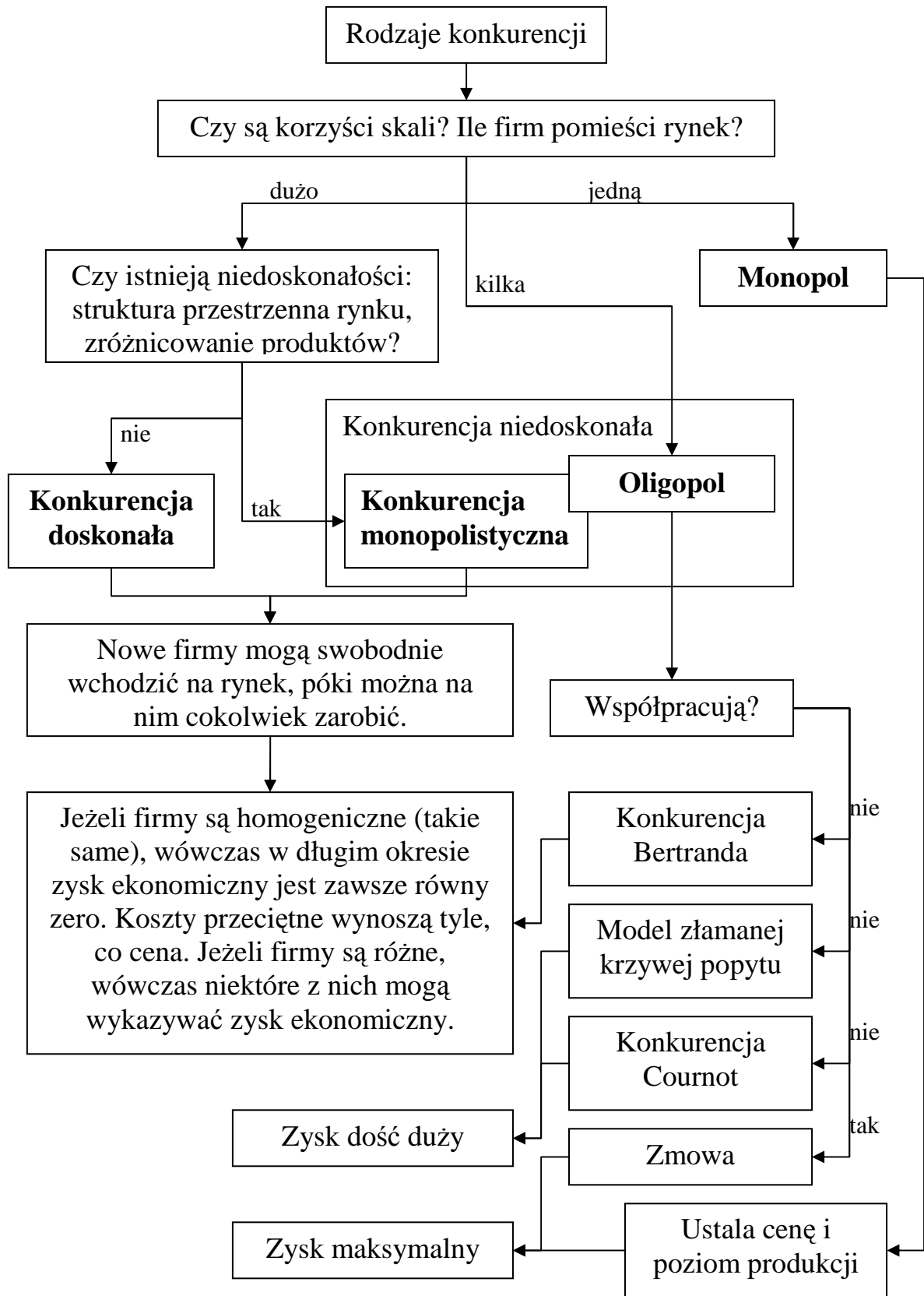
Monopolista jest jedynym sprzedawcą lub jedynym potencjalnym sprzedawcą dobra w danej gałęzi. Wyznacza on cenę dobra.

Monopolista nie posiada krzywej podaży. Wynika to z faktu, że ustala on zarówno cenę jak i poziom produkcji.

Monopol różnicujący ceny narzuca różne ceny różnym nabywcom. Na przykład linie lotnicze oferujące klasę biznesową i turystyczną lub kina oferujące bilety normalne i ulgowe.

Monopol naturalny jest to przedsiębiorstwo, które staje się monopolistą z powodu występowania bardzo dużych korzyści skali. Na przykład w telekomunikacji lub wodociągach – ciężko zbudować infrastrukturę potrzebną do świadczenia tego typu usług.

Rodzaj rynku	Liczba firm	Zysk ekonomiczny w długim okresie	Bariery wejścia	Wpływ przedsiębiorstwa na cenę	Przykład	Dobrobyt w długim okresie
Konkurencja doskonała	Dużo	Brak (o ile firmy są homogeniczne)	Brak	Cenobiorca	Sprzedawcy pańskiej skóry na cmentarzu	Maksymalny
Konkurencja monopolistyczna	Dużo	Brak (o ile firmy są homogeniczne)	Brak	Niewielki	Sklepy „na rogu”	Maksymalny
Oligopol	Kilka	Zazwyczaj Wysoki	Zazwyczaj duże	Znaczny	Era + Orange + Plus	W zależności od modelu
Monopol	Jedna	Wysoki	Zazwyczaj bardzo duże	Cenotwórca	TP S.A.	Niski

Minimalna efektywna skala produkcji oznacza taką wielkość produkcji, przy której krzywa długookresowych kosztów przeciętnych przedsiębiorstwa przestaje opadać.

Minimalna efektywna skala produkcji wyznacza liczbę firm, które mogą się pojawić na rynku. Jeżeli jest on relatywnie duża, oznacza to, że tylko duża produkcja gwarantuje najniższe koszty, a więc na rynku przedsiębiorstw będzie mało. Jeżeli jest ona mała, wówczas na rynku może pojawić się dużo przedsiębiorstw, z których każde produkuje niewiele. W skrajnym zaś przypadku minimalna efektywna skala produkcji może być większa niż cały rozmiar rynku, wówczas mamy do czynienia z monopolem naturalnym.

Nadwyżka producenta (zysk) stanowi różnicę między utargiem całkowitym i kosztem całkowitym.

Nadwyżka konsumenta powstaje wówczas, gdy korzyści konsumentów przewyższają ich wydatki. Nadwyżkę tę symbolizuje obszar pod krzywą popytu pomniejszony o prostokąt odpowiadający wydatkom.

Dobrobyt panujący w gospodarce lub gałęzi definiujemy jako sumę nadwyżki producenta i nadwyżki konsumenta.

Czysta strata społeczna to różnica pomiędzy faktycznym poziomem dobrobytu a tym, który mógłby zostać osiągnięty przy optymalnej regulacji rynku.

Zadanie 1

Firma doskonale konkurencyjna ma następującą krótkookresową funkcję kosztów: $TC(q) = q^3 - 8q^2 + 30q + 5$.

- Czy zadanie to dotyczy krótkiego czy długiego okresu?
- Na rysunku narysuj następujące krzywe: przeciętnego kosztu całkowitego, przeciętnego kosztu zmiennego i kosztu krańcowego.
- Napisz równanie krzywej podaży tego przedsiębiorstwa.
- Ile wynosi minimalna cena, przy której firma zdecyduje się produkować w krótkim okresie?
- Zakładamy, że cena rynkowa wynosi 42 oraz że firma maksymalizuje swe zyski. Ile wynoszą:
  - Optymalna wielkość produkcji
  - Utarg całkowity
  - Koszty całkowite
  - Koszty zmienne
  - Koszty stałe
  - Zyski

Zadanie 2

Odwrócona linia popytu na produkt monopolisty ma postać $P(q) = 180 - 4q$. Jego funkcję kosztu całkowitego opisuje wzór: $TC(q) = 30 + 2q^2$. Oblicz wielkość produkcji i wysokość zysku monopolisty maksymalizującego zysk. Sprawdź, czy monopol w tej gałęzi jest monopolem naturalnym: ile wynosi minimalna efektywna skala produkcji? Ile wyniesie produkcja duopolu (oligopolu z dwiema firmami) w modelu Cournot? Jaka będzie cena? Czy dobrobyt jest większy gdy na rynku działają dwie firmy, czy gdy rynek jest monopolem?

Zadanie 3

Odwrócona funkcja popytu gałęzi ma postać $D^{-1}(q) = 100 - p$. Koszty krańcowe dla każdego przedsiębiorstwa są równe kosztom przeciętnym i wynoszą 20. Nie ma kosztów stałych.

Oblicz poziom dobrobytu w przypadku:

- 1) Konkurencji doskonałej
- 2) Oligopolu Bertranda składającego się z trzech firm.
- 3) Oligopolu Cournot składającego się z trzech firm.
- 4) Monopolu

Uszereguj formy rynku w kolejności od tej, gdzie poziom dobrobytu jest najwyższy, do tej, dla której jest on najniższy. Ile wynosi czysta strata społeczna w każdym przypadku?